Abstrakt

Předkládaná práce se pokouší uvést neoklasickou geopolitiku jako životaschopný přístup ke studiu mezinárodní politiky z geografické perspektivy. Dizertace je kompaktem šesti článků, které již byly přijaty do tisku, a společného úvodu, který se pokouší vyzdvihnout hlavní body z článků a navíc diskutuje některé otázky, které (i) byly eliminovány z článků v důsledku omezeného prostoru, nebo (ii) je jejich význam spíše kontextuální, ve smyslu, že tyto otázky dávají na články nahlédnout v širší perspektivě akademických debat.

První část práce (podporovaná dvěma články) se zabývá současným stavem politické geografie a geopolitiky. Hlavním výsledkem je, že geopolitika je dnes rozdělenou (sub)disciplínou, neboť geografové jsou především aktivní v kritické geopolitice a akademici mezinárodních vztahů pokračují v klasickém geopolitickém uvažování (zejména ti, kteří sami sebe podepisují pod kategorii neorealismu). Hlavní rozdíl spočívá v tom, že geografové chápou prostor jako inter-subjektivní entitu – sociálně konstruovanou, zatímco odborníci mezinárodních vztahů tendují k nahlížení na prostor jako na objektivní faktor. V kombinaci s jinými epistemologickými odlišnostmi, toto odlišné pojímání prostoru vyprodukovalo ohromnou bariéru mezi těmito dvěma obory. Jeden z faktorů oddělujících tyto dva obory ční mimořádně zřetelně – je jím rozhodné odmítání klasické geopolitiky a politického realismu a všech jeho derivátů geografy. Ve výsledku to znamená, že neoklasická geopolitika neexistuje jako uznaný přístup v geografické komunitě.

Druhá část se snaží řešit otázku epistemologických základů ve vztahu k neoklasické geopolitice. V prvé řadě je argumentováno, že filosofie vědy neposkytuje finální argument ve prospěch jedné konkrétní epistemologické pozice, je tedy nezbytné vybírat epistemologický postoj ve vztahu ke specifické výzkumné agendě. Nicméně jakmile je jednou epistemologická pozice vybrána, nelze ji libovolně měnit. Jinak bude náš výzkum postrádat metodologickou rigoróznost (neboť metodologie je aplikovaná epistemologie). Vzhledem k tomu, lze tvrdit, že zde jsou zde dvě základní epistemologické pozice, jež mohou sloužit jako základ pro neoklasickou geopolitiku – neopositivismus a vědecký realismus. V návaznosti se snažím diskutovat základní limitace a možnosti metod pro neoklasickou geopolitiku. Tvrdím, že velmi slibnou metodologií (akceptovatelnou jak pro neopositivisty, tak vědecké realisty) je metodologie případových a komparativních studií tak, jak je implementována v MV).

Třetí část se snaží prezentovat neorealismus jako teoretickou bázi pro neoklasickou geopolitiku. Nejdříve uvádím teorii samu a popisují její jednotlivé varianty (ofenzivní, defenzivní a neoklasickou). Za druhé diskutuji výzvy, které v posledních desetiletích vůči neorealismu předkládali odborníci hlásící se k jiným teoretickým směrům. Jelikož většinu takzvaných selhání neorealismu shledávám jako (doménově) irelevantní, nebo nepodloženou rozpracovanou teorií, vidím neorealismus a jeho ofenzivní větev především, jako vhodnou teoretickou bázi pro neoklasickou geopolitiku.

Čtvrtá část diskutuje centralitu války, mocenského soupeření a (objektivního) prostoru v současném světě. Nabízím empirickou analýzu vývoje vojenské moci (na globální regionální a národní úrovni) po konci studené války. Je zjevné, že mocenské soupeření zůstalo (bohužel) klíčovým aspektem světové politiky. Druhým cílem této části je zhodnotit roli (materiálního) prostoru ve vojenských záležitostech. Snažím se demonstrovat, že na strategické úrovni prostor vskutku ztratil svou funkci absolutní bariéry pro projekci moci, ale stále zůstává významnou relativní překážkou způsobující závažné problémy pro projekci moci. Na taktické úrovni nalézáme překvapující zjištění, že prostor a terén hrají mnohem dominantnější úlohu, než kdy dříve.

Nakonec shrnuji výsledky a hlavním závěrem je, že všechny nezbytné předpoklady pro to, aby neoklasická geopolitika mohla být úspěšným nástrojem vysvětlování mezinárodních politických událostí, jsou naplněny. Státy (stále nejdůležitější aktéři mezinárodního prostředí) se nacházejí v anarchickém prostředí, kde vojenská moc zůstává důležitým nástrojem mocenské politiky. Přitom, uvědomíme-li si, že prostor, vzdálenost a terén jsou stále významnými faktory pro projekci moci, bylo by naivní opomíjet vhled, který neoklasická geopolitika může vnést do akademických, stejně jako veřejných debat stran mezinárodní politiky.

Jan Kofroň